

FIZIKA FANINI O‘QITISHDA SHAXSGA YO‘NALTIRILGAN TA’LIM
METODINING YUTUQ VA KAMCHILIKLARI

Djanikulov Sherali Baxodirovich

Shodmonov Sardor Bayramali o‘g‘li

Favqulodda vaziyatlar vazirligi Shahrisabz “Temurbeklar maktabi”

harbiy-akademik litseyi fizika fani o‘qituvchilari

Annotatsiya. *Ushbu maqolada fizika fanini o‘qitish tizimida shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim yondashuvining amaliy ahamiyati, o‘ziga xos jihatlari hamda dars jarayonidagi o‘rni tahlil qilinadi. Metodning o‘quvchilar motivatsiyasini oshirishdagi yutuqlari bilan bir qatorda, real maktab sharoitida duch kelinadigan metodik va texnik qiyinchiliklar, dars soatlarining yetishmasligi hamda sinfdagi bolalar soni bilan bog‘liq muammolar ko‘rib chiqilgan.*

Аннотация. *В данной статье анализируются практическая значимость, особенности и роль лично-ориентированного подхода в системе обучения физике. Наряду с достижениями метода в повышении мотивации учащихся, рассматриваются методические и технические трудности, возникающие в условиях реальной школы, а также проблемы, связанные с нехваткой учебных часов и наполняемостью классов.*

Abstract. *This article analyzes the practical significance, specific features, and role of the learner-centered (person-centered) approach in the physics education system. Along with the method's achievements in increasing student motivation, it examines the methodical and technical difficulties encountered in real school conditions, as well as problems related to the shortage of lesson hours and class sizes.*

Tayanch so‘zlar: *fizika metodikasi, shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim, individual yondashuv, differensiyalash, kognitiv qobiliyat, dars samaradorligi.*

Ключевые слова: *методика физики, лично-ориентированное обучение, индивидуальный подход, дифференциация, когнитивная способность, эффективность урока.*

Keywords: *physics methodology, learner-centered learning, individual approach, differentiation, cognitive ability, lesson effectiveness.*

Maktab ta‘limida fizika darslari ko‘pincha quruq formulalar, yodlanishi shart bo‘lgan qonuniyatlar va murakkab matematik hisob-kitoblardan iborat dars sifatida ko‘riladi. An‘anaviy dars o‘tish tizimida o‘qituvchi asosiy axborot beruvchi, o‘quvchi esa passiv tinglovchi rovida bo‘ladi. Biroq bir xil andozadagi dars hamma bolaga birdek ta‘sir qilmaydi. Ayrim talabalar mavzuni tez ilg‘asa, boshqalari uchun jarayonni ko‘z bilan ko‘rish yoki amalda sinab ko‘rish muhimroqdir.

Shu sababli bugungi kun pedagogikasida shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim konsepsiyasi faol ilgari surilmoqda. Bu metodning bosh g‘oyasi oddiy – ta‘lim markaziga dasturni emas,

“DUNYO TA’LIMI SIFATINI OSHIRISHNING ILG’OR USULLARI ILMIY JURNALI”

5-Iyun, 2026-yil

balki bolaning shaxsiy ehtiyojlari, qobiliyati va qiziqishlarini qo‘yish. Fizika kabi fundamental va murakkab fanni o‘qitishda ushbu metodni qo‘llash qanchalik samara beradi? Uning haqiqiy yutuqlari va maktab amaliyotidagi kamchiliklari nimada?

Fizika fani o‘z tabiatiga ko‘ra eksperiment va hayotiy kuzatishlarga tayanadi. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim aynan mana shu jihatni ochib berishga yordam beradi. O‘quvchilarda ichki motivatsiya uyg‘otiladi. O‘quvchi darsni baho uchun emas, o‘zi uchun tushunishni boshlaydi. Masalan, texnikaga qiziqadigan bolaga "mexanika" bo‘limi avtomobillar misolida, tabiatni chiquvchi bolaga esa "optika" nurning tabiatdagi hodisalari orqali tushuntirilganda, dars jozibador bo‘ladi. Axborotni qabul qilishning turli uslublaridan foydalaniladi. Har bir bolaning miyasi ma‘lumotni o‘zgacha qayta ishlaydi. Vizual (ko‘rib tushunuvchi) bolalar uchun kompyuter grafikasi va simulyatsiyalar, kinestetik (ushlab ko‘ruvchi) bolalar uchun laboratoriya asboblari bilan mustaqil ishlash imkoni beriladi. Bu dars sifati va xotirada qolish darajasini keskin oshiradi. Sinfda hammaga bir xil murakkablikdagi masala berilmaydi. Vazifalar darajalarga ajratiladi. Kuchsizroq o‘quvchi o‘z darajasidagi topshiriqni uddalab, o‘ziga bo‘lgan ishonchni tiklasa, iqtidorli o‘quvchi murakkabroq muammolar ustida ishlab, dars davomida zerikib qolmaydi. O‘quvchilarda mustaqil fikrlash va loyihalar ustida ishlash ko‘nikmalari shakllantiriladi, ya‘ni o‘quvchilarga kichik fizik tadqiqotlar o‘tkazish, mavzu doirasida mustaqil loyihalar tayyorlash erkinligi beriladi. Bu ularni tayyor shablonlardan qochishga va muammolarga ijodiy yechim topishga o‘rgatadi.

Garchi nazariy jihatdan bu metod ideal ko‘rinsa-da, uni bugungi kunning real maktab sharoitiga, ayniqsa umumta‘lim tizimiga to‘liq tatbiq etishda jiddiy to‘siqlar mavjud. Bu to‘siqlarning eng asosiylaridan biri sinflardagi o‘quvchilar sonining ko‘pligidir. Maktab sinflarida o‘rtacha 30-35 nafargacha o‘quvchi o‘qiydi. 45 daqiqalik dars vaqtida o‘qituvchi har bir bolaning xarakteri, qiziqishi va o‘zlashtirish tezligiga alohida moslashishi amalda imkonsizdir. Individual yondashuv uchun sinflarda bolalar soni ancha kam bo‘lishi talab etiladi. Ushbu metoddan foydalanilganda o‘qituvchining ish yuklamasi haddan tashqari ortib ketadi. Ushbu metodni qo‘llash uchun pedagog har bir darsga odatdagidan bir necha barobar ko‘proq tayyorgarlik ko‘rishi kerak. Uch xil darajadagi topshiriqlar, turlicha ko‘rgazmalar, individual tarqatma materiallar tayyorlash o‘qituvchining darsdan tashqari juda ko‘p vaqtini oladi va tez charchab qolishiga sabab bo‘ladi. Maktablardagi moddiy-texnik bazaning yetishmasligi ham asosiy muammolardan biridir. Fizika – tajriba fani. Shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim doirasida har bir o‘quvchi mustaqil tajriba o‘tkazishi lozim. Ammo, ko‘p maktab laboratoriyalarida asbob-uskunalar sinfdagi barcha bolaga yetmaydi. Ko‘pincha tajribalar faqat o‘qituvchi tomonidan doskada ko‘rsatib beriladi, bu esa metodning mohiyatini yo‘qqa chiqaradi. Bundan tashqari, sinf ichidagi tabaqalanish xavfi ham mavjud. Agar darajalangan topshiriqlar oqilona taqsimlanmasa, bolalar o‘rtasida "sen kuchsizsan, osonini beryapti", "men kuchliman" qabilidagi o‘zaro ajralish va psixologik nizolar kelib chiqish xavfi tug‘iladi.

XULOSA

Fizika fanini o‘qitishda shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim metodini muvaffaqiyatli qo‘llash va uning kamchiliklarini yumshatish uchun darslarni qisman raqamlashtirish (virtual laboratoriyalar, onlayn test platformalari) va sinfni kichik guruhlarga bo‘lib o‘qitish (kooperativ ta’lim) samarali yechim bo‘la oladi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, ushbu metod fizika darslarini jonlantirish, bolalarni fanga qiziqtirish uchun juda kuchli vositadir. Biroq uni o‘ta radikal shaklda, har bir bolaga mutloq alohida yondashish darajasida qo‘llash hozirgi maktab sharoitida qiyin. Eng maqbul yo‘l – an’anaviy dars tizimining tizimliliigi va tartibini saqlagan holda, uning ichiga shaxsga yo‘naltirilgan elementlarni (darajalangan vazifalar, loyiha ishlari, erkin mavzu tanlovi) bosqichma-bosqich singdirib borishdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. – T.: 2010.
2. Joraev O. Fizika o‘qitish metodikasi. – Toshkent, 2015.
3. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. – М.: 2000.